

ДУЗАЛААР, ДЕТКИИР

(Эгези 1-ги, 3-кү арышарда). Кызыла куруенин педагогика институтунун башкызы, филология эртемнеринин кандидаты Д. С. КУУЛАР:

Тыга театр критиказы 40 чылдарын бирги чарындаан эгезин. Куйтура амдыралыга хамаарышкан чүүлдер паралагга эи баштай кестун кээп тургулаан. Чикээ, Тыга Арат Ресубликада куутура тургуушуну дугайында...

Тываның дыл, литература болгаш төөгүнүн эртем-шинчилел институтунун ажилдакчызы, филология эртемнеринин кандидаты, критик А. К. КАЛЗАН:

Берге эвес. Бижээн чүүлдеринге харысалгалыкты көргүзүп, анда шынчы, ханы анализир бери турарлар бисте ам эвези эвес апарганы өөрүтүп...

СӨКК Топ Комитетин «Литература болгаш уран чүүл критиказынын дугайында» докладды хүлээп алганда бээр 5 чыл эркен. Бө партийни документ чечен чогаал критиказынын байдалын улам ажыктырып тургудууну берген.

СӨКК Топ Комитетин «Литература болгаш уран чүүл критиказынын дугайында» докладды хүлээп алганда бээр 5 чыл эркен. Бө партийни документ чечен чогаал критиказынын байдалын улам ажыктырып тургудууну берген.

Чечен чогаал болгаш уран чүүл талазы-биле сайгарыла чүүлдер чүгөл ол солуга эвес. «Тувинская правда». «Тываның аныктары» солундарын арнаарында. «Улуг-Хем» альманахка бо-ла көстүп келтирээр, а радио болгаш телевидение дамчыттыр база-ла динил турар бис.

Чечен чогаал болгаш уран чүүл талазы-биле сайгарыла чүүлдер чүгөл ол солуга эвес. «Тувинская правда». «Тываның аныктары» солундарын арнаарында. «Улуг-Хем» альманахка бо-ла көстүп келтирээр, а радио болгаш телевидение дамчыттыр база-ла динил турар бис.

Анык чогаалдык амылданчыларын республика чөвүл хуралының чамдын киржикчилеринин бадалдарын долчуларга ыныяр-дыр. Уран чүүл абан черлери, чогаалдык эвилелдер анык салгалдык мергежи айы-биле өзүлдезинче, кижизидилгезинче улуг кичээгенин салып турар. Оң-биле нады яны-буру хевирин чогаалдарын сайгарып, чогууру-биле үнелээр амыл база иденпейкээн. Ынчалза-да бө айтырыларда чедир кылдыннаан чүүлдер эвези эвес.

Анык чогаалдык амылданчыларын республика чөвүл хуралының чамдын киржикчилеринин бадалдарын долчуларга ыныяр-дыр. Уран чүүл абан черлери, чогаалдык эвилелдер анык салгалдык мергежи айы-биле өзүлдезинче, кижизидилгезинче улуг кичээгенин салып турар. Оң-биле нады яны-буру хевирин чогаалдарын сайгарып, чогууру-биле үнелээр амыл база иденпейкээн. Ынчалза-да бө айтырыларда чедир кылдыннаан чүүлдер эвези эвес.

Анык үннер ЫНАНГАНЫ КУРУГУ БОЛГАН

(Ш О О Д У Г)

Салбыр эртелекчи Деспяк Делгерович Харал-Тей фермада чораш, бакчышта орай чанып келген. Ол наа порашын, чер-терде ажилыштын байдалын бирден-бир чокка кайдышта хөөрөн бээр чачылдып турган. А бо кезеж оң ишт-пимезин чаткып, сеткип бир-де чүгө аажок хомулап байдалыг, шайлап олтурган.

Чалып олтурган, оон чутаа эреш айтырган: — Фермамыс байдалы кандаг-дыр? — Фермамыс кышка белеп деп бо Савий-оол илкеткен чоруй-ла турган чүве. Херек кырында белеп чүве кайда боор. Савий-оолдун амырамын сым, мргаан хөлдүр» үе келген-дир — деп. Деспяк Делгерович ширин хөөп-биле харылаан. Оң шугудан-сөй олтурары илден.

— Дүне ол амыра чыдарга, кудумчуда «инектер алгырышкан, хөлдээнин дөңкөч болган, Делгерович туруп келгеш, согаамың көкөгезин ажа соккаш, көргө Фермамыс деп шолдуг Чалып ала бугаы баштап хамык инектер оң бакчыны даштыла болдучуп келгилээ. «Чыгыс кайла», «Хөмүлдүг чам», «Чыгыс суг» — дээй плакаттары олар туткулдан болгаш фермада бар-ла айырлар-биле желселген болган.

«Дарый кылдыр ажылдар: фермага шөфти организастар. Монтажчыларын келдиртир. Котёк болгужеге фермамын чунар-бакчыныга суну кыткеш, чыгыс сугатты организастар. Сялос оңгарыны ажыдар.» деп, демделдер мда бижиттыла берген. Т. МОНГУШ.

Калай олтурган, оон чутаа эреш айтырган: — Фермамыс байдалы кандаг-дыр? — Фермамыс кышка белеп деп бо Савий-оол илкеткен чоруй-ла турган чүве. Херек кырында белеп чүве кайда боор. Савий-оолдун амырамын сым, мргаан хөлдүр» үе келген-дир — деп. Деспяк Делгерович ширин хөөп-биле харылаан. Оң шугудан-сөй олтурары илден.

— Дүне ол амыра чыдарга, кудумчуда «инектер алгырышкан, хөлдээнин дөңкөч болган, Делгерович туруп келгеш, согаамың көкөгезин ажа соккаш, көргө Фермамыс деп шолдуг Чалып ала бугаы баштап хамык инектер оң бакчыны даштыла болдучуп келгилээ. «Чыгыс кайла», «Хөмүлдүг чам», «Чыгыс суг» — дээй плакаттары олар туткулдан болгаш фермада бар-ла айырлар-биле желселген болган.

«Дарый кылдыр ажылдар: фермага шөфти организастар. Монтажчыларын келдиртир. Котёк болгужеге фермамын чунар-бакчыныга суну кыткеш, чыгыс сугатты организастар. Сялос оңгарыны ажыдар.» деп, демделдер мда бижиттыла берген. Т. МОНГУШ.

«Дарый кылдыр ажылдар: фермага шөфти организастар. Монтажчыларын келдиртир. Котёк болгужеге фермамын чунар-бакчыныга суну кыткеш, чыгыс сугатты организастар. Сялос оңгарыны ажыдар.» деп, демделдер мда бижиттыла берген. Т. МОНГУШ.

Малар кыстар бригадир Батпаксамаар уругу сөөк Мартын севин таварыштыр Байыр, йорозл тудуп ор мей. Амдырал-чуртаалыгарга Аас-кежин күзөвшиан. Аял сагалдан чөре сөңе Ажык чага бижир дээн мен.

Холу-буду сынгап эвес, Хоочураан аарыг эвес, Хып дөң чамы назымында Кыдыр иш чок калчар ораар. Крышаны арыш чаарда Кырын орта туруп аары мен.

Аажы-чаныр таяржы берзе, Кайчар бидар, салым кожуп Кады чурттай бергей-даа бис. Каян шагда чарылбазын Кады кыраан экин болуп Ажык, чаа Тыянысты Ам-даа чарттып тудушкый бис.

«Дарый кылдыр ажылдар: фермага шөфти организастар. Монтажчыларын келдиртир. Котёк болгужеге фермамын чунар-бакчыныга суну кыткеш, чыгыс сугатты организастар. Сялос оңгарыны ажыдар.» деп, демделдер мда бижиттыла берген. Т. МОНГУШ.

Малар кыстар бригадир Батпаксамаар уругу сөөк Мартын севин таварыштыр Байыр, йорозл тудуп ор мей. Амдырал-чуртаалыгарга Аас-кежин күзөвшиан. Аял сагалдан чөре сөңе Ажык чага бижир дээн мен.

Холу-буду сынгап эвес, Хоочураан аарыг эвес, Хып дөң чамы назымында Кыдыр иш чок калчар ораар. Крышаны арыш чаарда Кырын орта туруп аары мен.

Аажы-чаныр таяржы берзе, Кайчар бидар, салым кожуп Кады чурттай бергей-даа бис. Каян шагда чарылбазын Кады кыраан экин болуп Ажык, чаа Тыянысты Ам-даа чарттып тудушкый бис.

«Дарый кылдыр ажылдар: фермага шөфти организастар. Монтажчыларын келдиртир. Котёк болгужеге фермамын чунар-бакчыныга суну кыткеш, чыгыс сугатты организастар. Сялос оңгарыны ажыдар.» деп, демделдер мда бижиттыла берген. Т. МОНГУШ.

КЫРЫВАС Салгыч чыдар эртерге, Чалым назып кырып каар. Чангыс чүгөл соруктуг Салгыч-чүрек кырывас.

Чүрөөң бербе Чапкан келген солуи кыска Чапгыс дүшкеш чүрөөң бербе. Каттырашкан опугуруг Каямык шыккан чык магат.

ЧОНГА ДУЗА «Чоран кижик чонга дуза, Шолбон сымдык айга дуза» Кымыл кижик хыял мптайн Кылган ичим чонга дуза. Д. ДАДАР-ООЛ.

«Дарый кылдыр ажылдар: фермага шөфти организастар. Монтажчыларын келдиртир. Котёк болгужеге фермамын чунар-бакчыныга суну кыткеш, чыгыс сугатты организастар. Сялос оңгарыны ажыдар.» деп, демделдер мда бижиттыла берген. Т. МОНГУШ.

УЛУСЧУ ТАЛАНТЫЛАР маадырлар чоруунга тураскалган ажылдар болуп турар. Ол залдарда Тыга АССР-ий анык чуркчуларынын чуркчуларыдан оларын Төрөн чурттуга, өскөн бойдууларга илгикчилик биле ай болуп, Чикээ, геолог Б. Химмелтун «Чечетер», башкы В. Валкозун «Енисейнин бакчыда», А. Вертаун «Зиманекке оруз» деп чуркчуртти көскү чери элел турар.

ШУПТУ КИРЖИИЛИ

К А И - н и ц ДЫЦНАДЫГЛАРЫ Транспортка озал-ондак болур чорук база чамдык чолдурларынын чурум сөгүмүн эртен чыда тургандан бо чылдыг эгезиле эвезилеэ. Чикээ, бо чылдыг январьда болган аварияларын саны эртен чылды ол үезинде 2 катан, а олардан катыдаан кижилерин саны 3 катан өскөн.

Автотранспортка озал-ондак кылдыр чоруктар «Транссельхозтехника» базазы. № 1 АТБ шыккан бугурунгерлер хой бо турар. Чыл эгезинде бээр ол бугурунгеринин 12 чолдурларын шимчөөшкүн чурумун эреш туттурган. Көдө ажал-агый министрствозуну, Кадкы кангалат министрствозуну, харылааа орелелеринин автобаазалында байдал үстүндө автобугурунгерлерден зордөвейиш турар.

густуруп келген шынгыс байдал чамдык автобугурунгерлер удурутчуларынын машпаларын оруктарда чоруп турарын болгаш гараже эоп келерин багай контролдан турарында база улду-биле хармаарыдагы. Аварияларын 60 ажык хуузу ажал шыгыс төңүндө амыл төнгөнгө, амы 16 шактан 22 шакка чедир болуп турар. Чурум уруш, 18-тен 21 шакка чедир туттурган чолдурларынын 70 хуузу ээрик болган.

ужураат. Пассажирлер АТБ-ин 25 автобугурунгер чолу корудатте киржиринче кылдырып турар көскү бижилелерин кылдыр. Хоорукчусомун ИХК-анын куравтонспенциязы коруделин чоруп турарынын дугайында дындагыларын солунлар редакцияларында, радио, телевидение дамчыдыгыларында доктаамал бээр. Коллективтерге лекция, кеселдер кылдырып, кеселдер коргужерин организастар. Бугурунгерлерин удурутчулары коруделин чоруп турарынын, болган халымдыкшыларын болган озал-ондактын дугайында база оларга хамаарыштыр алган хемчегерти аас-биле азы тус черин радиоозу биле амылчыларга богап алган-халкыларга тургучу дындагыр хүлээлелет. Хей-шынныкты төлөөчелерин киржиртирешпаш, чүгөл апрель айда беш б удуз рейдлерин кылдыр кордунген.

Транспортка озал-ондак болур чорук база чамдык чолдурларынын чурум сөгүмүн эртен чыда тургандан бо чылдыг эгезиле эвезилеэ. Чикээ, бо чылдыг январьда болган аварияларын саны эртен чылды ол үезинде 2 катан, а олардан катыдаан кижилерин саны 3 катан өскөн.

Автотранспортка озал-ондак кылдыр чоруктар «Транссельхозтехника» базазы. № 1 АТБ шыккан бугурунгерлер хой бо турар. Чыл эгезинде бээр ол бугурунгеринин 12 чолдурларын шимчөөшкүн чурумун эреш туттурган. Көдө ажал-агый министрствозуну, Кадкы кангалат министрствозуну, харылааа орелелеринин автобаазалында байдал үстүндө автобугурунгерлерден зордөвейиш турар.

густуруп келген шынгыс байдал чамдык автобугурунгерлер удурутчуларынын машпаларын оруктарда чоруп турарын болгаш гараже эоп келерин багай контролдан турарында база улду-биле хармаарыдагы. Аварияларын 60 ажык хуузу ажал шыгыс төңүндө амыл төнгөнгө, амы 16 шактан 22 шакка чедир болуп турар. Чурум уруш, 18-тен 21 шакка чедир туттурган чолдурларынын 70 хуузу ээрик болган.

ужураат. Пассажирлер АТБ-ин 25 автобугурунгер чолу корудатте киржиринче кылдырып турар көскү бижилелерин кылдыр. Хоорукчусомун ИХК-анын куравтонспенциязы коруделин чоруп турарынын дугайында дындагыларын солунлар редакцияларында, радио, телевидение дамчыдыгыларында доктаамал бээр. Коллективтерге лекция, кеселдер кылдырып, кеселдер коргужерин организастар. Бугурунгерлерин удурутчулары коруделин чоруп турарынын, болган халымдыкшыларын болган озал-ондактын дугайында база оларга хамаарыштыр алган хемчегерти аас-биле азы тус черин радиоозу биле амылчыларга богап алган-халкыларга тургучу дындагыр хүлээлелет. Хей-шынныкты төлөөчелерин киржиртирешпаш, чүгөл апрель айда беш б удуз рейдлерин кылдыр кордунген.

БАЗА-ЛА АРАГАНЫҢ УРЖУУ

Бо чылды март 21-ден 29-ка чедир республиканын оруктарына транспорттун 6 озал-ондактары болган, олардан 6 кижик калдылган. Ол озал-ондактарын бугурунгер кижилери шупту чолдурлар, а оларын үжү эвезип алган автомашина башкарып чорган.

Озал-ондактарын эн айымдыгыларын сайгарып көргө милдиг. Кымыл хоорайны чурттыкчымы В. Е. Берсенов дүрттүр чолдурлар шыккалыга чок хирозиде, март 27-де, дугаар чок мотонд музун алган, «селгүтөт» чорупкан. Хоорайны эмнегел комплексинин девис-

көрөрчө аажок дүрген кире халыктап, 9 харыг ооду мотондкы-биле таварткан. «Транссельхозтехника» автобугурунгеринин ЗИЛ-130 маркалыг, 13-99 дугаары М. С. Оюн март 23-та автомашинаны ээрик башкарып чорган.

раан. Арагааны ажыктыган сермичилел, көөрү копкаш чолдур оруктун өскө талазынче кейир халыктап, бир чалаг кижия барып таварткан. Турамын болган арага-лаар чолдурлары «ажыктык» түштети милдиг боор-ду.

Кымыл, Шетивин-Кравченко кудумчузу, бакжы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторун 2-24-63, редакторун оралакчыларынын 2-85-24, 2-31-75, пропаганда кидизинин 2-31-75, харысалгалдык секретарынын 2-23-54, партийни амдырал кидизинин 2-37-13, култура кидизинин 2-23-54, көдө ажыл-агый кидизинин 2-21-47, үлетпур кидизинин 2-22-64, чага кидизинин 2-41-27, информация база совет тургузуг кидистеринин 2-20-60, корректорарын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, секретариаттын, 2-23-35, солуи келбейн баргаала 2-32-75 телефонче долгаар.

Механизаторлар чарыжы «УТНА 25 чылы» совхозтун малчыларыныче мал чени сервентин механизаторларын аразында калбарган социалистг чарыштык түнелин профинилдеринин совхозта амылчын комитетин он хонгаш-ла үндүрүп турар.

Чоонка чаа үндүрген түнел бугураар алырга, комсомолчу тракторист Шивитпел Чечен-оол, чүдүрүчү Максим Дөңгүр-оол олар «Беларусь» трактор-биле он хоник иштинде 1016 тонна-километрин эртен, бирги черни ээлээн.

Механизаторлар Александр Биче-оол, Виктор Хойлапал, чүдүрүчүлер Николай Салчак, Юрий Монгуш болгаш өскелер-даа дээр көргүзүлгөни чедип алган. Б. ХУРАГАНДАЙ.

«Ангар» Бөгүн республикага дүңе шокар буауттар, хар чаар, шуурганнар, хаттын дүргөни секундда 12-18 метр чедер, муруу-барылы районнарга 0-5 градус, өскерлерге 7-12 градус соор. Кызылда дүңе бүргөз, хар чаар, хаттын дүргөни секундда 10-15 метр чедер, дүңе 15-17 градус, хүдү 7-12 градус, өскерлерге 14-

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000 Тираж 16332. ЧАПТЫҢ № 145. СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП УНЕР. Редактор В. С. ШАРАВИН. А. АКПӨЗЕВ, автотипсектор.